

žganja, oziroma živčevja. Treba je pripomniti, da je veliko teksta za tako majhno obliko in ceno in da nobena važna stvar ni izpuščena. Pravzaprav bodo te brošure najbolj s pridom brali dijaki in takozvani srednji sloji, ker naše ljudstvo o resnicah, ki se tu branijo, hvalabogu splošno in resno še ne dvomi.

Rad jugoslovanske akademije znanosti i umjetnosti. Knjiga 178. Zagreb, 1909. Ta zvezek „Rada“ obsega zgodovinsko-filološke in modroslovne stvari. Zanimiva je popolnoma v krščanskem smislu spisana razprava dr. Gjuro Arnolda: „Monizam i kršćanstvo“, o čemer je pisatelj l. 1909 predaval v slavnostni seji jugoslovanske akademije. Med ostalimi sestavki ima večjo vrednost nadaljevanje Tkalcičeve razprave o „Staroj zagrebačkoj trgovini“ in dr. Prohaskova študija o baroku v hrvaški književnosti („Ignjat Dordić i Antun Kanižlić“), ki je pa bolj za slovstvenega zgodovinarja. Dr. Boranić je spisal študijo „Onomatopoejske riječi za životinje u slavenskim jezicima“, v katerih bo filolog marsikaj zase našel.

Divlji makov cvijet. ? — Originalna tiskovina! Avtor neznan, neznana tiskarna, 23 strani, od teh 8 praznih, 12 pesmi, ena uvodna, ena na koncu, torej 14, vsaka kvečjemu po osem vrst brez naslova, posvečeno „Tebi, drago die, divlji makov cviete!“, pa vse neskončno naivno in otročje.

„Kad poludim, ne daj Bože! —
nemojte me bičem biti,
ta dosta sam bijen bio
i morao suze liti ...

Da krenula nije vjerom —
nastojte me uvjeriti,
i vjerujte, isti čas će
pamet mi se povratiti.“

Kakor se vidi, po vsebini in obliki popolnoma nezrelo in brezsmiselno. Najbrže je avtor to reč sam sebi v uteho svojih velikih srčnih bolečin založil. Zato pa se ga ne sme preostro soditi, svetovati pa bi mu bilo, naj, dokler izda prihodnje svoje pesmi, počaka najmanj še deset let.

To in ono.

Pomladanska razstava v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani.

Stara tradicija umetniških središč je, da izlagajo vsako pomlad v domačem razstavišču domači umetniki; ko Vesna prisije na domačo grudo, razlije tudi Živa, zaščitnica umetnosti, svoje žarke nanjo. Ti tradiciji so sledili slovenski umetniki ter so priredili slovensko pomladansko izložbo.

Drugi pot se je to zgodilo. Lanska slovenska umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu je podajala stadij ravno tedajšnjega stvarjanja naših umetnikov, razstavljena so bila večinoma najnovejša dela, dočim so se predstavili v letošnji pomladanski razstavi umetniki bolj v celoti ter so izložili tudi dela starejšega data, nekateri celo iz leta 1904. Nekaj naših umetnikov je sedaj izostalo, zato pa so drugi poslali tem več stvari v paviljon.

Splošni vtis te razstave je prav dober, aranžma, ki sta ga izvršila Jakopič in Žmitek, je fin, sortiment del strožji kot pri prvi slovenski izložbi, vendar bi pa par del lahko v prid razstavi mirno pogrešali. Brez ozira na kakovost je aranžma gotovo še okusnejši in odličnejši, če je razstavljenih manj del. Upam, da so letos umetnine tudi širšemu občinstvu bolj pristopne kot so bile lanske stvari.

Naši trije najizrazitejši umetniki Jakopič, Jama in Grohar imajo skupaj dobro petino vseh razstavljenih del, dočim jih ima Žmitek sam prav toliko kot ti trije skupaj. Tudi Zajec je poslal izredno mnogo, vendar po obsegu manjših plastik.

Lani sem na tem mestu poudarjal, da je umetnina tem večje vrednosti, čim več ima duhovne vsebine, t. j. umetniške ideje, čuta, izraza v sebi, čim večja intenziteta umetnikove duše diha iz umotvora; ta maksima je prav gotovo mero-dajna za letošnjo pomladansko razstavo. Če primerjamo umetnine med seboj, vidimo takoj, da nam le tiste slike zapuste trajen vtis lepote, v katere je avtor vložil polno umetniško zadivljenost in razgibanost, dasi mu je morda v tehniki kaka malenkost izpodletela; nasprotno pa nas

puste tehnično neoporečne slike hladne ter nam vzbujajo le občudovanje znanja stvariteljevega, kar po mojem mnenju nikakor ne zadostuje za polnovrednost umotvora. S tem pa nikakor ne trdim, da je tehnično dovršenost omalovaževati, nasprotno je najvišjo popolnost iskati v harmoniji duhovnega izraza in tehničnega znanja, ni pa nikdar postavljati prvega na drugo mesto, kajti tehnična dovršenost je le sredstvo za podajanje duhovne vsebine umotvora, lepote same. V tem oziru je grešil naturalizem, ker je postavil tehniko in vernost posnemanja za cilj, mesto da bi ju smatral le za sredstvo. Z veseljem pa mora vsakdo konstatirati, da je v letošnji razstavi manj naturalističnih stremiljenj kot v prvi izložbi v Jakopičevem paviljonu.

Predvsem je veliko duhovnega izraza v nekaterih Jakopičevih slikah. Že Jakopičeva prva dela, ki jih je pred leti razstavljala, so kazala eminentno to svojstvo ter je imel Jakopič iz vsega početka namen s svojo umetnostjo uveljavljati umetniške ideje. V tem oziru je dovršena mala slička „Pomlad“, ki predstavlja motiv iz ljubljanskega mirja: ledino, z veliko lužo v ospredju, v ozadju se dviga trnovska cerkev. Hrepenenje, ki plava v ozračju zgodnje pomladi, diha iz nje. Slička, prima vista izvršena, v enostavnih zamazano zelenih in vijoličastih tonih, nekaj potez, v katerih se zrcali gladina vode, prebujajoča se ravan in oni tajni svit neba, je umotvor, vlit iz enega kalupa. Še lepša je krajina „V gozdu“. Ob robu gozda se dvigajo kvišku vitki bori, pod njimi sanja sočnozeleno grmovje in robidovje, v gozdni hlad stopa belo oblečena ženska postava. Spredej v gozdu tihi mir, zunaj gozda se siplje zlato iz jasnega neba v jakem žarenju. Luč je tu nad vse fina, ono nepojmljivo trepetanje solčnih žarkov, ki se lomijo na prehodu iz žarečega dneva v gozdno poltemo po deblih in ki se prikradejo tu in tam na rjava gozdna tla, se je mojstru izredno posrečilo. Barve na terenu so same zase barvna simfonija. Kontrast med gozdnim mrakom in solncem tam zunaj in popolna ubranost celote daje veliko umetniško vrednost temu delu. Zelo intenziven izraz ima tudi „Ikona“. Par potez svetlomodrih

tonov preko ramen svetnika, čudovita luč, ki prihaja odspodaj nekod in se reflektira na obrazu, ki žari v mističnem vizionarnem ognju, za glavo gloriola, ki vstaja iz ozadja, to je barvni in svetlobni efekt prve vrste, dosežen s preprostimi sredstvi. „V mraku“ je slika v karminu, polna noblese v tonu ter izredno ubrana. Dama, ki sedi na divanu, je sicer risana trdo, baš tako draperija na levi strani, fino pa so podani refleksi umetne luči na draperiji in svetlikanje ostalih predmetov. Večja slika „Roman“, predstavlja večerni interieur sobe; pri mizi sedita ženska in moški ob veliki svetilki, ki meče luč na mizo. Skozi polzastrito okno prihaja luč umirajočega dneva. To dvojno svetlobo je slikar tu podal, naloga, ki je zelo komplicirana. „Pri klavirju“ je dnevni interieur, ki glede ubranosti celote prvači, zlasti ozračje sobe je pogojeno. Serija 10 impresij „Pogled na križarsko cerkev“ je zanimiva z zgolj tehničnega stališča. Tu je podal na istem motivu Jakopič svojo metodo impresionističnega slikanja ob vseh mogočih razsvetljavah od „Meglenega jutra“ in „Svežega snega“, kjer izgine predmetnost popolnoma ter se vidi samo ozračje, do „Solnca“, kjer zažare barve v gorkih tonih ter se prelivajo v horizont, do „Večera“, ko žari rotunda v večerni zarji. Barve v „Solncu“, zimski krajini, spominjajo me na neko krajino Rusa Igorja Grabarja. Zelo zanimivo je primerjati nianse barv v posameznih izmed teh slik in pa nebo, ki tu čisto izgine, drugod pa zopet živahno fluktuirajo motive, ko predmeta niti ne opaziš in zopet, ko predmet sam vstaja iz zraka v ostrejših konturah in z močnimi sencami. Radi lažjega opazovanja bi bilo umestno, da bi celo serijo obesil skupaj. Nekaj skic ima pa Jakopič, ki mi manj ugaajo, nasprotno pa je motiv „Iz Posavja“ zelo mehko ubran in dobro studiran.

Jakopič je skoziinskozi impresionist, Matija Jama pa združuje tudi druge slikarske sestavine, išče tudi drugih problemov nego samo barvo in luč, zlasti polaga važnost tudi na risbo ter modeliranje predmetov. Dočim mu je mnogokrat tehnična dovršenost in lahkosta glavno, pokazuje topot bolj kot zadnjič tudi svojo čutno, estetično stran. Najboljše delo v vsakem oziru so „Topoli“, delo polno resničnega realizma in umetniške zadivljenosti. Solnčen dan na polju, kjer stoji v ospredju skupina starih, mogočnih topolov, za njimi se pa razprostira svetla ravan in se stika za oddaljenimi drevesnimi kronami s horizontom. Jama vobče ljubi globino v sliki, kjer pokaže svoje znanje v perspektivi z barvami in zračnimi problemi brez muke, da tehnike v tem oziru skoro ni opaziti. Jama ima sploh največ zraka in prozornosti v svojih stvareh, kar mu daje posebno veljavo kot plainairistu. V „Topolih“ je znamenito podano tudi trepetanje luči in vetrič v vrhovih topolov. Podobne kvalitete ima tudi „Jesen“, park skozi katerega teče potok. Tu sicer ni tolikega žarenja, vendar pa je svetlikanje meh-

NEGUŠ MENELIK, UMRL V
STAROSTI 66 LET

ODSTAVLJENA ABESINSKA
CARICA TAITU

kega jesenskega zraka krasno; zelo lepi slikarski efekti so tudi na travi v jesenskih barvah. Slika je polna jesenskega sentimentalnega razpoloženja. „Iz Laksenburga“ pravtako motiv iz parka (v Laksenburgu), je glede barv manj ubrana ter je rumeni ton na travnikih ob cesti z ozirom na ostalo zelenje premočan. Dasi slika kaže nekaj dekorativnih efektov, ima vendar tudi kot krajina mnogo sile. To se je n. pr. pokazalo v lanski decemberski razstavi v dunajskem „Hagenbundu“, kjer je visela med krajinskimi deli praških profesorjev in nemške akademije, ko se je gledalcu zdelo, kot če bi pogledal iz sobe skozi okno v prosto naravo; tako se razlikujejo krajine Jamove in tudi ostalih „Savanov“ od tujih, sicer dobrih del vsled svoje zračnosti. Jamov „Most“ je dovršeno delo, kar se tiče obokov zidanega mostu, ki ga ta slika predstavlja. Nekaj izrednega je solnčna luč, ki pada pod oboki, v kontrastu s senco; tu zrak kar mrgoli. Ozadje (krajina) pa je slabše. Vendar je „Most“ mnogo bolj tehnična, naturalistična stvar kot prva tri Jamova dela. Prav-

tako „Vrt“, ki je sicer zelo ubrana stvar in lahkotno izvršena, tako da tehnika nikjer ne moti; ni pa estetične vsebine. „Zgodnji sneg“ je v istem oziru mojstrija prve vrste. Slaba je krajina „V megli“, katero je umetnik očitno izvršil v trenutku, ko ni bil razpoložen. Manj dovršene so tudi desne spodnje partije slike „Ob potoku“ ter je celota brez krepkega izraza; naturalistično pojmovanje se zrcali iz „Brez“, dočim je „Mlado drevje“ impresionistična stvar, dobro preštudiranih svetlob na drevju in terenu, vendar pa brez tiste sile, ki je v Jakopičevem pejsazu „V gozdu“.

Medtem ko ima Jama vse polno zraka, ga manjka v nekaterih Groharjevih stvareh. Grohar je predvsem slikar zemlje, ljubitelj barv. Velika slika „Sejalec“ je sicer zračna dovolj ter je izmed najboljših slik te izložbe, zlasti je izborna figura sejalecva v risariji, gibanje in korak njegov je frapanten. Vrlo dobre so tudi barve njive. Ubranstvo slike zasluži vse priznanje, le breg v ozadju stopa nekoliko preveč v ospredje ter bi bila celota še boljša, če bi bila ravna naravnost do horizonta. Pejsaz kot tak je čisto naš, slovenski kraj, lepo občuten. „Na sedlu“ manjka zračnosti ter tudi nekaj detajlov pada vun, dočim „Pod Triglavom“ zgornje partije mnogo boljše učinkujejo nego spodnje. „Hiša na bregu“ je zimska idila, sicer masivna, vendar prijetna. Dobro je barvene in perspektivne probleme rešil Grohar v „Gerajtah“, slednje s ploskvami njiv. V stvari je izredna mehkoba. „Mecesen“, starejša stvar, je gorska krajina, globokih perspektiv, v katerih se zrcalijo snežniki, pred njimi s travo poraslo gorovje. Po sredi sliko prereže mecesen, čigar veje so zelo dekorativno in s fineso risane. Grohar je tu v tehniki posnemal Segantinija. Da je perspektiva med mecesnom in goro, zlasti med hišico in drevesom na pobočju gore prekratka ter da ima gledalec vtis, kakor da bi moralo mecesnovo deblo iti navspod v

silne globine ter da je takozvani vidik (Gesichtspunkt) slike nejasen, tiči najbrž v tem, ker je slikar sliko, ki je bila prej večja, odrezal ter prikrajšal. „Snežni metež“ predstavlja glavni trg v Škofji Loki v snegu. Barve na tej sliki so obledele in se zaprasile ter je bila prej slika dosti boljša. Mrgolenje snežink je podal Grohar z grobo špahtelsko tehniko zlasti v zgornjih partijah nad strehami hiš prav dobro, med hišami slabейše. Težkega problema snežnega meteža seveda Grohar ni rešil tako izvrstno kot stari Nizozemec Breughel, katerega v tem morda še do danes ni nihče dosegel.

Prvič v paviljonu je razstavil sedaj Fran Klemenčič, ki so mu na akademiji kolegi dejali slovenski „Lenbach“, ker se je vedno pečal z risanjem človeške glave. Razen malega žanra in dveh majhnih krajinic je Klemenčič v resnici razstavil same glave. Klemenčič pa je začel, odkar je zapustil akademijo, glave ostro modelirati iz znotraj na vun in sicer s ploskvami, ki so včasih silno drzno in krepko nametane. Dosega lepo plastiko, polaga pa važnost tudi na karakteristiko. Dočim je njegov „Lastni portret“ bolj gladko z eleganco narejen ter ima fino linijo, je „Dolenjec“ zelo realističen, „Portret“ št. 50 pa z nekaterimi karakterističnimi potezami brez vseh detajlov podan in vsled tega boljši kot kaka druga stvar njegova. Če bi se Klemenčič pečal čisto resno s portretom, kar bi mu bilo seveda mogoče le, če bi imel dovolj dobro plačanih naročil in bi se pri tem smel prosto gibati, bi postal lahko naš prvi portretist. Tuintam moti pri njem nekam asfaltni kolorit.

Srečko Magolič st. se je povzdignil z večerno reduto „Nocturno“, ki predstavlja strugo Ljubljance s hišami ob strani in fasado frančiškanske cerkve v ozadju, dokaj nad svoj dosedanji nivo. Srečko Magolič starejši zaslutil je tu, da ni reprodukcija posameznih predmetov glavno, nego da je celota tisto, kar daje sliki pomen. Ton je dobro zadet in tudi občuten je „Nocturno“. Nekaj risarskih pogrškov je seveda najti; hiše na levem bregu Ljubljance vise na stran. Želeti bi bilo, da bi Magolič st., ki zna motiv prav dobro izbrati, posvetil se redutam iz naše prestolice, ko je toliko lepih sujetov najti v našem mestu. Zaglabljal bi se naj pa tudi v slikarske probleme svetlobe in ozračja vedno boljbolj.

Sr. Magolič ml. je še začetnik, ki pa je talentiran. Obiskoval je nekaj časa Jakopičevo slikarsko šolo. Poizkuša mnogo, posrečila pa se mu je najbolj krajina „Iz mestnega loga“, v kateri pa seveda ni še rešil bogzna kako kompliciranih problemov.

Karel Mysz je gost, rojen Sedmogračan, ki se še ne peča dolgo s slikarstvom. Mysz dela še predmetno, najboljšje njegovo delo je risba, ki predstavlja gozd. Ostalo kaže pridnost, dočim je v „Ženski glavi“ in v „Portretu“ še mnogo diletantizma.

Srbkinja Nadežda Petrovičeva je interesanten pojav. Stoji pod vplivom Norvežana Muncka, deloma pod vplivom Monakova in Hodlerja, dobili bi se pa tudi benečanski elementi v njenih delih. Ni še samostojna, dasi ima silno drzne stvari, z vehemenco delane ter naravnost grobo modelira, kar gledalca odbija. Dostikrat zariše močno na pr. „Stari Belgrad“, kjer je poleg tega še perspektiva slaba in izgleda slika kot bi bila narejena iz testa. Ne ugaja mi tudi ne „V vrtu“. Mnogo trdot ima in lesenosti, med katerimi se pa pokažejo včasih vendar lepi efekti, kot n. pr. v „Vaški ulici“. Vendar Petrovičeva ni diletantka, nasprotno imponirati mora njen pogum in krepčina. Če bi manjkalo pet do šest njenih del, ki so zašla v razstavo, bil bi vtis drugačen. Zlasti ima močan kolorit, v katerem tiči nekaj bizarnosti. Dobro je „Pokopališče“, kjer se prelivajo med

trdo riserijo zeleno-vijoličasto-rumeni toni, dočim je pikantna in v vsakem oziru harmonizirana slika „Ladje na Savi“. S ploskvami, ala Monakovo, je izvršen „Drvar“, ki pa ima dosti plastike. Par aktov ala Henri Matisse je zarisanih. Studija „Glava“ in „Zamorec“ sta v koloritu mnogo boljši deli kot so druga Petrovičeve. Največ „stimunge“ je v malih skicah, n. pr. „Niški cigani“, „Ciganska vas“, „Opevanje mrliča“ itd., vtis vezenin pa delajo skice „Žetev“, „Žanjice“ in „Pirotski trg“. Da je Petrovičeva jak talent, ki pa še blodi okoli, to je gotova stvar.

Venceslav Smerekar ima dva portretna akvarela, izvršena v vsej minucioznosti po fotografiji. Umetnosti ni toliko najti kot pridnosti; boljši kot „Očetov portret“ je „Materin portret“.

Henrika Šantel, znana naša slikarica, je pokazala, da ima v pastelu veliko rutine, izvrstno je „delana“ de-

IZBRUH ETNE

kliška glava, dasi tudi „Deček“ ni slab. Lepa slika je „Kmetica iz monakovske okolice“, zlasti kostum je vrlo pogojen in celote ne kazi noben detajl, obraz je perfektно risan, le nekoliko trd se mi zdi. Efekt zbujajo tudi zlasti pri publiku „Deček s pomerančami“, kjer je sicer mnogo asfalta.

Šaša Šantel je slabši slikar nego grafik. „Na hodniku“, stari ob oknu sedeč na stolu, za njim globok koridor, je slikan v ljubljanskem gradu. Barve ima tu Šantel mrzle, kovinaste, ki ne delajo prijetnega vtisa, zelo resnična pa je perspektiva globokega koridora, kjer so tudi lepi svetlobni efekti. „Berač“ ima za svoje ozadje krajino, ki je očitno napamet komponirana. Močne reflekse, ki prihajajo od ognja, je iskal in našel na moškem aktu „Studija“, ki je sicer ni v razstavnem katalogu.

Ivan Vavpotič ima eno samo delo „Idrija“. To je panorama idrijskega mesta, ki učinkuje v celoti prav pri-

jetno ter kaže, da se je Vavpotič prišel zanimati tudi za značne probleme.

Peter Žmitek je prišel kar s celo kolekcijo 46 števil. Same manjše stvari so razen „Naslade“. Žmitek je sicer tudi „Savan“, njegova pota pa z onimi ostalih „Savanov“ nimajo veliko skupnosti. Žmitek kaže silno pridnost in plovovitost. Ima oljnate slike in akvarele, poizkuša se v krajini, žanru, tihožitju in marinah. Razen čisto predmetnih stvari ima tudi nekaj impresionističnih. Trije glavni toni prevladujejo v njegovih slikah: sivomodri, rdečkasti in svetle impresije. V krajino Žmitek rad postavi kako figuro, kar dostikrat prav dobro izgleda, n. pr. „Ob Gradašici“, kjer sta pravzaprav figurici glavna stvar. Najboljši Žmitkov žanr je „V svojem kotičku“; mlada deklica s punčko v roki ob kolovratu sedi v skritem kotičku izbe. Kolorit, sivomoder, je vrlo ubran, tudi kompozicija ugaja, stvar ima dovolj zraka, kar je pri polsvetlobi zlasti težko zadeti. Izmed krajin prvači

IZBRUH ETNE: ŽAREČA LAVA SE POMIKA V DOLINO

„Pogled na Vič“, zimska krajina z zasneženo ravnjo, v ozadju vas. Po snegu je razlita rumenkasta svetloba, sneg je mehko slikan in cela slika ima dovolj življenja. „Koncem marca“ je subtilno občuten pejzaž, česar sicer pri Žmitku ni mnogokrat najti. Marljivo studirani sta krajini „Jesen“ in „Prvi sneg“, dva motiva iz okolice Rakovnika pri Ljubljani, obe sta precej risani. Izmed marin je v „stimungu“ prav lepa „V zavetju“, grupa malih ladij, kjer je Žmitek dosegel izredno mehkobo. Slabe stvari so „V gaju“, kjer je znana figura iz slike „Čuvaj“, ki je bila na prvi razstavi in ki dela dolgočasen vtis, dalje „V parku“, po nepotrebnem zamegljena stvar brez vtisa, pravtako so medle in deloma detajlirane krajine „V Močilah“, „Robiček“ in „Poletni dan“. V „Gozdni tišini“ slikar ni obdržal vodne gladine v ravnotežju, tako da se zdi, da voda pada, mesto da bi stala, tudi refleksi drevja v vodi se mi zde premočni. Impresionistične marine kot n. pr. „Morski pojavi“ ali „Jadrnice“ niso tolike impresije, t. j. trenotni vtiski luči, kakor čisto navadne skice

nedovršenih slik. Žmitkovo tihožitje „Ribe“ se odlikuje po celotnem tonu. Večja kompozicija je „Naslada“, ki predstavlja podzemsko ječo, v kateri stoji krvnik, ki je pravkar odsekal ženski glavo ter se je privila iz trupa zelena kača — zloba, ki sika proti krvniku. Zraku v tej sliki ni oporekati, vendar pa, če je hotel slikar ravno „stimungo“ podzemске ječe podati, je potem to mnogo štafazo privlekel po nepotrebnem. Da se je Žmitek sicer s to sliko mnogo trudil, se vidi. Žal, da napravlja celota precej naiven dojem. Žmitku tehnika ne dela mnogo težav, manjka mu pa onega, kar sem v začetku poudarjal, namreč intenzitete čuta, intenzitete izraza.

Edini kipar v pomladanski razstavi je Ivan Zajec. Zajec je bil v mali plastiki vedno boljši kot v monumentalni, da, dosegel je neko popolnost. „Kozakove sanje“ so prav poetično delo, polno finoče in tudi plastične interesantnosti. Kozak sedi na konju, v plašču zavrit, sredi zime v samotni stepi, daleč od domačije. Izveden je v polni plastiki. Zadaj se vzdiguje iz stene nizek relief; v komaj znatnih črtah se vidi izba, kjer toguje za kozakom žena z malim detetom. Zajec je prevlekel to delo s sivkastim tonom, kar glede občutja dobro vpliva, če bi pa človek iskal le plastičnih efektov, bi bil naravni mavec morda boljši. Nippes stvarice: Japonec, Japonka, Parižanka, Bahantinja in dve vazi, so prijazni okraski. „Težaka“ sta dva moška akta, ki tiščita zadaj voz, na katerem je velik kamen. Figurici sta dobri, le za veliko težo, ki je na vozu, sta veliko prešibki, tako da cela plastika nima notranjega ravnotežja. Tri „Skice“ so male figuralne grupe, ki so v kompoziciji vse hvale vredne. „Slovenka“ je polihromiran doprnski kip Gorenjke v narodni noši, ki ima v obrazu dokaj izraza, v proporcijah pa se mi zdi glava malo majhna. Publiki busta silno ugaja.

V razstavi je najti, — da končam, — tudi nekaj umotvorov prve vrste, dočim stoji mnogo stvari na znatni višini. Nikdar naj bi naša

umetnost ne zašla z visoke poti, ki jo je, vsaj v najdovršenejših stvareh, nastopila. Naj bi kraljevala v nebeških oblakih rajša kot v sferah hladne proračunanosti!

Naj bi se pa žar njene lepote razlival tudi široko med vse ljudstvo. Če se bo kdaj, bo nemala zasluga Riharda Jakopiča, ki si steka s svojim paviljonom vedno večjih zaslug. V Jakopičevem paviljonu si ne lika občinstvo okusa le na živih umotvorih samih, paviljon bo postal z umetniškimi predavanji, ki jih je začel prirejati Jakopič, tudi neke vrste umetniška šola za širše občinstvo in zbirališče vseh ljubiteljev umetnosti. Za časa sedanje razstave je razlagal Žmitek opetovano večjemu krogu poslušalcev umotvore, kar naj se vrši tudi v prihodnje. Žmitek je spisal tudi za katalog članek „Umetnik in občinstvo“, v katerem je razložil mnogo umestnih misli in resnic glede umetnosti; članek je apliciran na naše razmere ter izkuša deloma odpraviti predsodke, ki so pri nas razširjeni, deloma izkuša širiti umenjanje umetnosti. Naj bi bili članki stalno v katalogu.

Glede aranžma razstave bi pripomnil še, naj bi zaradi lažjega pregleda imele slike zapovrstne številke, ne raztresene kot sedaj. Bilo bi za gledalca mnogo komedneje.

Dr. Jos. Regali.

09690

„Stari Ilija“, narodna igra Ignacija Borštnika, se je igrala v deželnem gledališču. Uprizoril jo je „Ljudski oder“, ki razpolaga z nekaterimi dobrimi domačimi močmi. Igra je prav dobra in se da efektno igrati.

Meško v švedskem prevodu. Švedski publicist Yvar Pettersson pripravlja za tisk sledeča Meškova dela: „Mir božji“, „Slike in povesti“ ter „Ob tihih večerih“. Švedski prevod izide v zabavni biblioteki švedskega učiteljstva v Stockholmu. Pri prevajanju je prevajalcu pomagal naš rojak Fran Krašovec v Kolinu ob R.

Björnstjerne Björnson, slavn norveški dramatik, je umrl v 78. letu, ravno štiri leta za svojim tekmecem Ibsenom, s katerim je stopil tudi v svaštvo, ko se je Ibsenov sin Sigurd poročil z Björnsonovo hčerjo Bergliot. O Björnsonu smo že večkrat pisali. Skandinavski duh je po njegovih dramah in novelah mogočno vplival na svetovno slovstvo. Vsi veliki gledališki odri stoje pod tem vplivom. Björnson ni bil le pesnik, ampak v prvi vrsti socialni politik. Bičal je konvencionalno laž in hinavščino sedanje družbe; njegov ideal je bila republika plemenitih ljudi, v kateri ne bi bilo tlačiteljev in podjarmljenih. Njegova tendenca je vseskozi etična; neki severni črnogledi mysticism, ki se je razvil v Skandinaviji pod vplivom protestantizma, vodi njegove misli. Na vrhuncu je Björnson v svoji drami „Preko naše moči“, ki je prava verska drama in se bavi s problemom čudežev. Björnson je stal vedno na strani onih, ki trpe krivico; zato se je tudi publicistično potegoval za Fince, za Rusine in za Slovake. Do najvišje starosti je ohranil Björnson čudovito delavno silo. Šele pred kratkim je nastopil z novo dramo „Kadar trta cvete“ in zadnje dni je še pisal članke za časnike.

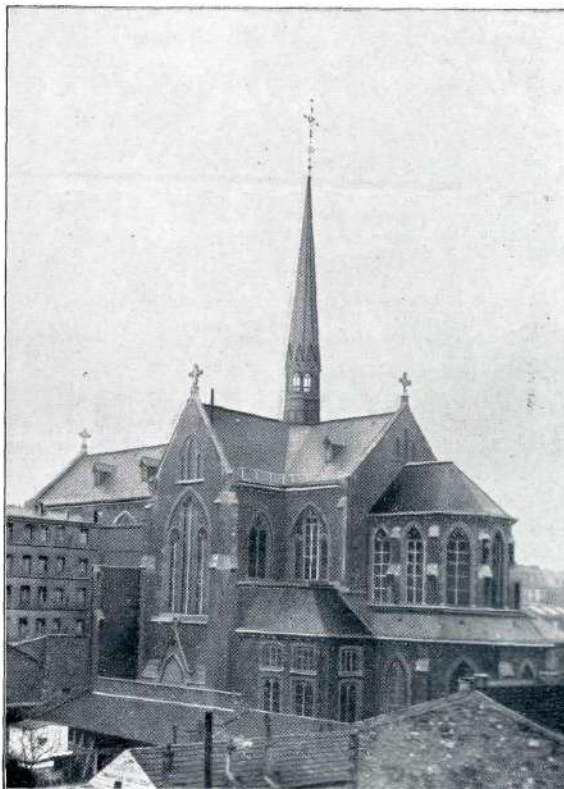
09690

Naše slike.

~ Naš krasni Bohinj se lepo razvija. Odkar je stekla po njem nova železnica, se je že mnogo zgradilo. Ob Bohinjskem jezeru je duhovsko podporno društvo poleg cerkvice sv. Duha postavilo lično zgradbo za letovišče (str. 193) V tem mirnem planinskem kotu si bo mogel marsikdo popraviti od prenapornega dela utrujene živce.

Dantejeva jama v Tolminu. Dante v Tolminu? Da. Kakor smo pisali že v uvodu „Divine Commedie“ (Dom in Svet, 1910, str. 37), se je Dante v dvajsetletni dobi proganstva mudil nekaj časa tudi v Tolminskem gradu. Da je bil v Istri in je videl Pulj, sledi brezdvomno iz IX. speva njegovega Pekla, kjer v vrsticah 113. nsl. pripoveduje o mrtvaškem polju, ki ga je ondi videl. A da je prišel noter v Tolmin? Upamo, da se nam bo v zadnji številki letošnjega Dom in Sveta, ki prinese zadnje speve Pekla, posrečilo dokazati še več, da je bil namreč tudi na Cerknjskem jezeru in v Postojnski jami, a zdaj nas zanima le, kako je prišel v Tolmin? Vsi ti kraji, Tolmin, Postojna, Cerknica, so bili takrat pod oblastjo oglejskih patriarhov, torej Italijanov, in sicer pride v tem slučaju v poštev patriarh Ottobono (1302 do 1318). Ta mož ni imel sreče na svojem patriarškem prestolu, ker mu je venomer delal preglavico goriški grof Henrik (1304—1323) in mu odvzel dohodke raznih župnij in gradov,

med drugimi tudi Postojne in Tolmina. V tisti dobi si moramo torej misliti v Tolminskem gradu grofa Henrika ali pa njegovega oskrbnika. Toda sta li Dante in grof Henrik bila znanca? Da. Koncem oktobra leta 1316. je grof s sijajnim spremstvom obiskal v Veroni glavarja gibelinov, Can Grande, ki se je pri njem, kot svojem najtolsšem pokrovitelju tedaj mudil Dante. Z zgodovinskega stališča torej ni mogoče oporekati naši trditvi. Pa tudi ime „Dantova jama“, ki je že stoletja staro, glasno priča, da jo je pesnik obiskoval; kajti kako naj bi bilo drugače ondotno prebivalstvo, čisto slovensko, brez pojma o starem laskem slovstvu, prišlo do tega naziva? — Pokojni prof. Rutar (Zgodovina Tolminskega, Gorica, 1882, str. 31) je slišal od ljudi tole pripovedko: Dante

KULTURNI BOJ V FRANCIJI: CERKEV REDEMPTORISTOV V PARIZU, OD FRAMASONOV PRODANA ZA EN FRANK (96 VINARJEV)

se je ponoči gostil z gospodo, vitezi in grajskimi gospemi v gradu, podnevi pa je mnogo bival v jami, ki je po njem dobila ime „Dantova jama“ (ali Zalaška jama). O mraku so ga baje videli v rdeči obleki sedečega pred jamo. — Alfred Bassermann pristeva v svoji lepi knjigi, Dantes Spuren in Italien, München, Dantejevo jamo na Tolminskem prav odločno med kraje, ki jih je posetil Dante.

Halleyev komet (str. 220) se bliža zemlji od dne do dne. Kmalu bomo skupaj in komet nas bo pogladil s svojim repom. Mi tega ne bomo čutili, ker je tvarina kometova tako tenka, da še na ozračje nima nobenega vpliva. Pač pa utegnemo videti zanimive nebe prikazni. Razne oblike imajo jedra komete. Tako vidijo čitatelji na str. 221 jedro Donatovega komete iz l. 1858,